

Голові спеціалізованої вченої ради Д 26.867.03
Інституту законодавства Верховної Ради
України
пров. Несторівський, 4, м. Київ, 04053.

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Губерської Н.Л.
на дисертацію Коваленка Анатолія Анатолійовича
«Функції та завдання фінансового права: проблеми теорії і практики»,
поданої до захисту на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Актуальність теми, обраної для дисертаційного дослідження.
Важливість і необхідність дослідження проблем функцій та завдань будь-якої
галузі права обумовлено тим, що досконала система вітчизняного права здатна
впливати на розв'язання цілого комплексу соціальних, правових,
макроекономічних проблем. По-перше, наявність в державі системи права
гарантує всім суб'єктам правовідносин можливість отримувати, мати,
реалізовувати свої права. По-друге, впевненість суб'єктів правовідносин,
зокрема, фінансових правовідносин у тому, що вони за будь-яких умов, не
зважаючи на якісь кризи, зможуть захистити та захищати свої права й інтереси.
Коли йдеться про фінансове право, то передусім слід зважати на публічний
фінансовий інтерес та на забезпечення стабільності фінансово-кредитної,
бюджетної, податкової, фінансової системи в цілому. По-третє, чітке окреслення
завдань і функцій, зокрема фінансового права дає додаткові можливості
реформувати фінансове законодавство, враховуючи сучасні тенденції
наближення вітчизняного законодавства до законодавства та права ЄС.

Особливо слід відмітити, що нині наявні лише дослідження окремих завдань і функцій фінансового права, а комплексне відсутнє, тому питання, яким присвятив роботу А.А.Коваленко є цікавими та такими, що сприятимуть розвитку фінансово-правової науки.

Вище викладене дає підстави стверджувати, що актуальність наукового дослідження Коваленка А.А. не викликає сумнівів. Обрана тема має важливе теоретичне і практичне значення.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення із змістом дисертації та її автореферату свідчить про достатній ступінь обґрунтованості та достовірності наукової роботи Коваленка А.А., а саме:

а) належним дослідженням і аналізом законодавства України, яке регулює фінансові відносини у галузі бюджетної, податкової, банківської, емісійної, кредитної, митної діяльності тощо;

б) значним використанням наукової юридичної літератури, наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених в галузі фінансового, адміністративного, цивільного, господарського, трудового права, які досліджували окремі аспекти завдань і функцій права, держави тощо (автором використано 701 джерело);

в) опрацюванням емпіричного матеріалу, використанням судової практики, дослідженням актів застосування норм права зарубіжних країн;

г) використанням в дисертації сучасної теорії пізнання соціальних явищ, що охоплює комплекс теоретичних методів, зокрема: системно-структурний, сходження від абстрактного до конкретного, логіко-семантичний, порівняльно-правовий, формально-догматичний методи, а також метод узагальнення.

Пропозиції автора є самостійними і обґрунтованими.

Обсяг та склад використаної в роботі науково-теоретичної інформації, апробація основних положень і висновків дисертаційного дослідження в одноосібній монографії, 15 статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, 7 – у наукових виданнях інших держав, та 10 тезах доповідей,

опублікованих за матеріалами науково-практичних конференцій, підтверджують достовірність отриманих автором результатів.

Таким чином, вище зазначене свідчить про обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Коваленка А.А.

У дисертації обґрунтовано ряд висновків і пропозицій, які мають важливе значення як у теоретичному, так і у практичному плані. Найбільш суттєвими серед них, на нашу думку, є такі:

- висновок про те, що практичне вирішення питання про функції права, зокрема фінансового права, пов'язано із: 1) нормо- і правотворчою діяльністю; 2) визначенням правопорушень, віднесених до фінансових, їх попередженням, встановленням відповідальності за вчинення; 3) побудовою системи фінансового законодавства, що враховує сучасні тенденції розвитку економіки країни та євроінтеграційний курс; 4) ефективним застосуванням норм фінансового законодавства; 5) підвищенням фінансової грамотності населення. Важливо, що дисертант практичне вирішення питання про функції права у цьому висновку виводить із діяльності, законодавства, грамотності населення тощо (с. 44-45);

- у роботі вперше на підставі аналізу доктринальних праць дотичних до предмета дослідження, у тому числі присвячених функціям права, запропоновано їх узагальнене групування на: соціологічні дослідження; економічні дослідження; філософсько-правові й теоретико-правові дослідження; конституційно-правові дослідження; цивільно-правові та цивільно-процесуальні дослідження; трудово-правові дослідження; кримінально-правові та кримінально-процесуальні дослідження; адміністративно-правові дослідження; фінансово-правові дослідження (с. 68). Справді, ми бачимо неймовірний пласт опрацьованої літератури, що дало підстави Анатолію Анатолійовичу запропонувати авторське доктринальне групування вчених, їх праць, що, у свою

чергу, сприяє кращому усвідомленню підгрунтя дослідження питань завдань і функцій фінансового права;

- заслуговує на увагу характеристика динамічності права. Так, дисертант пише, що динамічність, як власне і зовнішній прояв права, виявляється як у формах реалізації права (фінансові правовідносини, прийняття, дотримання, виконання, використання, застосування фінансово-правових норм тощо), так і у формах здійснення функцій права (с. 68-69);

- висновки про функції банківського, валютного, емісійного права. Так, дисертант розкриває: посередницьку функцію банківської діяльності, а відповідно, і банківського права (через посередницьку банківську діяльність, зокрема, у сфері кредитування та розрахунків); інформаційну функцію (через надання інформаційних послуг у сфері грошового обігу, кредитуванні, розміщенні капіталу); стабілізаційну функцію (забезпечує стабільність банківської діяльності та грошового ринку); контрольно-наглядову функцію (банківське право виконує і нормотворчу функцію, а створення системи контролю і нагляду за дотриманням законодавства та діяльністю банків) (підрозділ 4.4). Слід погодитися з автором, що функції банківського права нерозривно пов'язані та мають важливе значення для реалізації його основних завдань (с. 345);

- висновок про те, що функції та завдання емісійного права тісно переплітаються з банківською діяльністю, оскільки основним завданням емісійного права є створення грошей та регулювання грошової маси, а суб'єктом емісійної діяльності при емісії офіційних готівкових грошових знаків виступає НБУ (с. 346). Регулюючи емісійну діяльність, емісійне право виконує функцію стабільності національної грошової одиниці (с. 332);

- пропозиція виокремлювати такі функції валютного права, як: нормотворча; функція гармонізації державних та приватних інтересів; контрольна; наглядова; облікова; регулятивна; охоронна (с. 346). При цьому валютне право має розглядатися все ж таки у межах банківського права.

Повнота викладення положень дисертації в роботах опублікованих автором та їх апробація. Автореферат дисертації та опубліковані праці достатньо повно репрезентують основний зміст проведеного наукового дослідження і відображають особистий внесок здобувача в досягненні отриманих наукових результатів. Ознайомлення зі змістом наукових публікацій автора свідчить про повноту викладення в них основних положень та результатів роботи.

Важливість одержаних автором результатів для юридичної науки, правозастосовної та правотворчої практики. Коваленком А.А. проведено важливе для юридичної науки, правотворчості та правозастосовної практики дослідження, висновки та пропозиції якого мають практичний характер і можуть бути використані у:

– правотворчій діяльності – для внесення змін і доповнень до чинного фінансового законодавства, його адаптації до кращих міжнародних зразків і стандартів;

– правозастосуванні – з метою ефективного виконання завдань і функцій органами публічної влади у фінансовій сфері;

– науково-дослідній сфері – для подальших досліджень актуальних проблем завдань і функцій фінансового права;

– освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Фінансове право», «Актуальні проблеми фінансового права України», а також при написанні підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, у процесі професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації посадових осіб суб'єктів публічної фінансової діяльності.

Примітно, що до роботи додано відповідні довідки, акти впровадження.

Апробація результатів дисертації. Одержані здобувачем у процесі дослідження висновки, узагальнення та пропозиції оприлюднено під час виступів на міжнародних науково-практичних конференціях: «Теорія та практика адаптації банківського законодавства України до вимог ЄС» (м. Київ, 3

листопада 2017 р.); «Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя» (м. Дніпро, 4–5 травня 2018 р.); «Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (м. Київ, 11–12 травня 2018 р.); «Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні» (м. Одеса, 11–12 травня 2018 р.); «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (м. Запоріжжя, 27–28 липня 2018 р.); «Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення» (м. Одеса, 12–13 жовтня 2018 р.); «Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні» (м. Одеса, 8–9 лютого 2019 р.); «Європейський вибір України у контексті світових політичних процесів» (м. Київ, 14 березня 2019 р.); «Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Запоріжжя, 21–22 червня 2019 р.); «Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні» (м. Харків, 19–20 липня 2019 р.).

Позитивна оцінка дисертації Коваленка А.А. не виключає її окремих дискусійних положень щодо її змісту.

1. Ми звертали увагу та позитивно відмічали той факт, що у роботі окремо досліджуються питання завдань і функцій банківського, валютного, емісійного права. Водночас, на наше глибоке переконання, варто було би в окремі підрозділи виокремити висвітлення завдань і функцій таких спірних інститутів чи підгалузей фінансового права. Справді, вчені здебільшого відповідні правовідносини досліджують у межах банківської діяльності. Водночас, слід чіткіше проводити відмежування приватного та публічного аспектів правового регулювання, адже банківська діяльність регулюється нормами різного законодавства як фінансового, так і цивільного, господарського. Аналогічно й валютні та емісійні відносини.

2. Також при дослідженні завдань і функцій банківського права у роботі не приділено уваги відносинам у галузі гарантування вкладів фізичних осіб. У

цьому контексті варто було би дослідити співвідношення завдань і функцій банківського та страхового права.

3. Щодо завдань і функцій митного права. Варто було би більше приділити уваги особливостям митної справи у контексті євроінтеграції. Адже у контексті розвитку співпраці з європейськими країнами завдання митного права дещо видозмінюються у бік сервісної діяльності. Також в умовах перекривання кордонів цікавим є питання взаємовпливу митного та податкового права.

4. Дещо спірним є виокремлення в роботі у розділі 3 підрозділу, присвяченого функція фінансово-правової відповідальності. Справа у тому, що в окремих фінансово-правових дослідженнях вчені пропонують розглядати публічний фінансовий контроль як підгалузь фінансового права, деякі розглядають фінансово-контрольне право. З огляду на це, хотілося би почути думку дисертанта щодо місця публічного фінансового контролю у системі фінансового права України.

5. Рецензована праця має практичне значення – це констатація факту. Проте дисертант дещо стримано викладає своє бачення щодо вдосконалення вітчизняного законодавства.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому, оформлення.
Виходячи з вище викладеного, можна стверджувати, що дисертація Коваленка А.А. є кваліфікаційною і завершеною науковою працею, виконаною особисто дисертантом.

Дисертація має отримані особисто автором науково обґрунтовані результати, які розв'язують наукову проблему – на основі аналізу наукових теорій, чинного законодавства визначено теоретичні та практичні проблеми функцій і завдань фінансового права, окреслено шляхи їх розв'язання та розроблено концепцію функцій і завдань фінансового права у галузевому та підгалузевому аспектах.

За своїм змістом, науковою значимістю, обрана тема відповідає проблематиці дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук

за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право, інформаційне право. Дисертація оформлена відповідно до існуючих вимог Міністерства освіти і науки України.

Висновок

Дисертація Коваленка А.А. «Функції та завдання фінансового права: проблеми теорії і практики» є завершеною науковою роботою, яка відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор – Коваленко Анатолій Анатолійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Н.Л. Губерська

О.Я. Жемлякова